

Timo
Sotavalta
MIEKKAMIEHIÄ

Miekkamiehiä

Karoliiniupseerien ja heidän perheidensä elämää

1700-luvulla

© 2022 Sotavalta, Timo
Taitto ja kansi: Books on Demand
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-3286-1

Miekkamiehiä

**Karoliiniupseerien ja heidän
perheidensä elämää 1700-luvulla**

TIMO SOTAVALTA

Theirs Not to Reason Why,
Theirs But to Do and Die.

– Alfred, Lord Tennyson

SISÄLLYSLUETTELO

ALKUSANAT	9
LUKIJALLE	10
KAROLIINI TYROHL	13
Pärnu 1694	13
Ruotsi 1700	14
Sota alkaa.....	19
Vive le roi Charles!	22
Liewenin rykmentissä Liivinmaalla	25
Kaarle XII suuntaa Puolaan.....	30
Prinssit Württemberg ja Sachsen-Gotha	30
Puolassa 1703 – 1704.....	31
Espanjan perimyssotaan.....	32
Torinon taistelu 1706	34
Toulonin taistelu 1707	37
Paluu Riikaan 1709.....	39
Passiivista sotaa Suomessa 1710 – 1712	43
Mustio ja Pälkäne 1713	44
Napue 1714	48
Ruotsissa 1714 – 1716	53
CHARLOTTA REHBINDER	56
Perhetausta	56
Uusi avioliitto	60
Tyttäret	64
KAROLIINI NORBERG	67
Sotilasuralle 1700	68
Narvassa, Inkerissä ja Suomessa 1700 – 14	68
Norjaan 1718	70
Kuolemanmarssi uudenvuodenpyhinä	72
Paluu Suomeen 1721	76
Virkataloissa Suomessa	79
KAROLIINI SPÅRE	84
Lähtö sotaan 1700.....	84

Kuurinmaalla 1700 – 1708	86
Kohti Pultavaa	89
Pultava 1709	92
Venäläisten vangiksi.....	94
Paluu kotiin 1722	95
Dorotea Elisabeth Tyrohl ja Hans Spåre	97
Dorotean ja Hansin perhe	98
KAROLIINI HILLEBRANDT	101
Viroa puolustamassa	101
Suomeen 1710	103
Helsinki, Pälkäne ja Napue	104
Sodan loppu	108
Tallinnalaista kultaseppäsukua	109
Wilhelm Christian Hillebrandt	114
ALEXANDER HILLEBRANDT	116
Sotilasuralle	116
Kurun Hainarista tuli koti	119
Merkittävä asema Kurussa	121
KAROLIINI PALMROTH	126
Sotilasuralle 1716	126
Uudelle uralle 1723	127
Nimismiehenä Ruovedellä	129
KAROLIINI BERGSTRÖM	132
Sotilasuralle 1712	132
Porin rykmenttiin 1721.....	133
Kaksoishäät 1751	134
TIIVIS PERHEKUNTA.....	136
Elämää Tyrnillä	136
Elämää Hainarissa	137
Johan Wilhelmin perhe	140
ALEXANDERIN JA JOHANNAN MUIDEN LASTEN VAIHEITA ...	143
LÄHTEITÄ	146

ALKUSANAT

Tämän kirjan perimmäisenä syynä on jo edesmenneen tietokirjailija Matti J. Kankaanpään teoksessaan ”Suuri Pohjan Sota, Iso Viha ja suomalaiset” kirjoittama luonnehdinta: *”Georg Johan Tyrohl oli seikkailija, joka oli sotinut Liivinmaalla, Puolassa ja Italiassa.”*¹

Kapteeni Tyrohl on kaukainen esi-isäni ja tämä lause jäi aikoinaan mieleeni. Koronaepidemian alettua keväällä 2020 ryhdyin selvittämään, mitä tietoja hänen vaiheistaan voisi löytää. Niitä löytyikin lopulta melko paljon ja lyhyeksi aiottu tarina kasvoi pitkäksi. Samalla myös monista muista, parhaimmillaan sotahistorioiden alaviitteissä mainituista nimistä alkoi aueta näiden miesten tarina ja se monitahoinen verkosto, jossa he elivät.

Nyt en enää luonnehtisi kapteeni Tyrohliä sanalla seikkailija. Ehkä riipaus seikkailunhaluakin oli mukana, mutta ennemmin näen hänet hyvin päämäärätietoisesti uraansa rakentaneena upseerina ja oman aikansa eurooppalaisena kansainvälisenä miehenä.

Tämän kirjan karoliinit vastaavat sattumalta taustoiltaan aika hyvin silloista upseerikuntaa. Tyrohl ja Hillebrandt olivat kotoisin Baltiasta, Palmroth ja Bergström Ruotsista sekä Norberg ja Spåre Suomesta. Yhteensä näiden kuuden karoliinin sotapolut kattavat melkein kaikki Suuren Pohjan sodan taistelut Suomessa, Inkerissä, Ruotsissa, Norjassa, Baltiassa ja Ukrainan suunnalla. Karoliinit Norberg ja Spåre ovat lisäksi harvinaisia koko pitkän sodan läpikäyneitä todellisia taistelijoita ja selviytyjiä

He ansaitsevat tulla muistetuiksi.

1 Kankaanpää 2001 s. 286

LUKIJALLE

Udessa kaupungissa oli elokuussa 1721 ilmassa odotuksen tuntua. Kaupungissa oli jo kuukausia nähty herroja, jotka neuvottelivat meillä olevan sodan päättämisestä. Torille oli siirretty Lokalahdelta pieni rakennus, jonka molemmissa päissä oli ovet.

Viimein elokuun 30. päivän iltana rakennuksen länsipään ovista asteli sisään kaksi miestä, ruotsalaiset kreivi Johan Lillienstedt ja vapaaherra Otto Strömfelt. Itäpään ovista tulivat Venäjän edustajat, skottisukui- nen kenraali Jakob Bruce ja saksalaissyntyinen kanslianeuvos Heinrich Osterman. Rakennuksen sisällä oli keskellä huonetta pöytä. Herrat istuu- tuivat sen ääreen ja allekirjoittivat saksaksi kirjoitetun sopimuksen, joka oli nimetty ylevästi *"Sopimukseksi ikuisesta rauhasta Ruotsin ja Venäjän välillä"*.²

Tämä sopimus tunnetaan Uudenkaupungin rauhana ja se merkitsi jo vuonna 1700 alkaneen Suuren Pohjan sodan päättymistä. Suomessa se päätti samalla isonavihana tunnetun venäläisten miehityskauden.

Vaikka "ikuinen" rauha ei sitten kestänyt kuin 20 vuotta, tuli tästä sopimuksesta yksi Euroopan historian merkittävimpiä, sillä se nosti en- simmäistä kertaa Venäjän merkittävään asemaan Itämerellä. Venäjä sai silloin haltuunsa suuren osan Itämeren rantaviivaa aina Virolahdelta Kuurinmaalle asti. Samalla Ruotsi menetti poliittisen asemansa suurval- tana ja Venäjä nousi sen tilalle. Tästä asemastaan Venäjä ei ole sen jälkeen luopunut.

Tukholman ylimystöpiireissä oltiin rauhansopimukseen pettyneitä, koska se merkitsi loppua Ruotsin suurvalta-asemalle. Kaikille muille rauha oli helpotus. Peräti 21 vuotta kestänyt sota oli merkinnyt väestölle suuria kärsimyksiä ja satoja tuhansia kuolleita. Monet olivat myös joutu- neet lähtemään kotiseudultaan ja luopumaan entisestä elämästään, kun suuret sotajoukot olivat liikkuneet koko Itämeren alueella.

Sotilaiden lisäksi sotajoukkoihin kuului ja sen mukana kulki paljon muutakin väkeä. Olennaisen osan armeijan huoltoa muodosti kuormasto, joka koostui sadoista hevosvaljakoista ja -kärryistä. Valjakoita ajamassa ja hevosia huoltamassa oli suuri joukko renkejä. Upseereilla oli lisäksi ai-

2 Kangas s. 138

Miekkamiehiä, sotaan harjoitettuja.

1700-luvun Ruotsi oli sotilasvaltio, jossa suuri osa verotuloista käytettiin sotimiseen.

Sotataidoille riittikin 1700-luvun alussa kysyntää, sillä melkein koko Eurooppa oli silloin sodassa. Suuri Pohjan sota oli alkanut Itämeren alueella ja lähes koko muu länsi-Eurooppa oli mukana Espanjan perimyssodassa.

Tässä kirjassa seurataan karoliiniupseerien Tyrohl, Norberg, Spåre, Hillebrandt, Palmroth ja Bergström sekä heidän perheidensä ja läheistensä elämää Suuren Pohjan sodan aikana ja sen jälkeen.

Näiden kuuden karoliinin sotapolut kattavat valtaosan Suuren Pohjan sodan taisteluista sekä myös Espanjan perimyssodan ratkaisevimmat hetket Torinossa ja Toulonissa, joista ei ole suomeksi juurikaan kirjoitettu.

Sodan jälkeen perheiden elämä jatkui virkataloissa Satakunnassa, mm. Köyliössä, Harjavallassa, Vesilahdella, Pirkkälässä, Ruovedellä ja Kurussa. Sotilasperheestä tuli useimmille elämäntapa, johon he tottuivat jo lapsina. Isät ja veljet olivat sotilaita ja puolisosokin löytyi samoista piireistä.

Suomen sodan jälkeen koko tämä elämäntapa katosi, kun Suomesta tuli osa Venäjän valtakuntaa ja armeija kotiutettiin. Yksi aikakausi oli silloin ohi.

BoD

